

Ergenlerin Öznel İyi Oluşları ile Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tuğba Sarı¹, İsa Özkan²

¹Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim Dalı,
Bolu - Türkiye

²Karabük Üniversitesi, Safranbolu Meslek Yüksekokulu,
Çocuk Gelişimi Programı, Karabük - Türkiye

ÖZET

Ergenlerin öznel iyi oluşları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi

Amaç: Bu çalışmada ergenlerin öznel iyi oluşlarının anne baba tutumları açısından farklılaşp farklılaşmadığını incelenmiştir.

Yöntem: Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında ortaöğretime devam eden ve rastlantısal olarak seçilen, 659 (351 kız, 308 Erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında "Kişisel Bilgi Formu", "Anne Baba Tutum Ölçeği" ve "Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde Mann Whitney U Testi, Bonferroni düzeltmeli Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada, ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile algıladıkları anne baba tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anne babasını demokratik ve hoşgörülü olarak algılayan ergenlerin öznel iyi oluşları anne babasını ihmalkâr ve otoriter olarak algılayan ergenlerden göre daha yüksek bulunmuştur.

Tartışma: Bu bulgular ışığında, bu araştırma grubu için anne babanın olumlu tutum ve desteğinin ergenlerin öznel iyi oluşlarını yükselttiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Anne baba tutumu, ergen, öznel iyi oluş

ABSTRACT

An investigation of the relationship between adolescents' subjective well-being and perceived parental attitudes

Objective: In the present study, whether adolescents' subjective well-being differed according to perceived parental attitudes was investigated.

Method: The study population was constituted from students of secondary schools during the 2013-2014 academic year. Research sample has been formed with 659 students (351 females and 308 males) who were randomly selected from three different secondary schools. "Personal Information Form", "Parental Attitude Scale" and "Subjective Well-Being Scales for Adolescents" were used for data collection. Mann-Whitney U Test and Kruskal Wallis H Test with Bonferroni correction were used.

Results: Significant differences between perceived parental attitudes and subjective well-being were determined ($p>0.01$). The levels of subjective well-being of adolescents who perceived their parents as democratic and tolerant were determined higher than the ones who perceived their parents as negligent and authoritative.

Discussion: In the light of the findings, it is concluded that positive attitudes and supports of parents enhance the level of subjective well-being of adolescents.

Keywords: Parental attitude, adolescent, subjective well-being

Yazışma adresi / Address reprint requests to:

Tuğba Sarı,
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim
Fakültesi, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana
Bilim Dalı, 14280 Gölköy/Bolu, Türkiye

Telefon / Phone: +90-374-254-1000/1644

Elektronik posta adresi / E-mail address:
saritugba75@gmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
25 Mart 2015 / March 25, 2015

İlk düzeltme öneri tarihi /
Date of the first revision letter:
28 Mayıs 2015 / May 28, 2015

Kabul tarihi / Date of acceptance:
17 Ocak 2016 / January 17, 2016

GİRİŞ

Yaşamın çoğu alanında iyi oluşun gelişmesine yardımcı olan psikolojik bir güç ve neşe kaynağı olan mutluluk, insan hayatı için oldukça önemli bir yere sahiptir. Mutluluk konusu psikolojide, “öznel iyi oluş” kavramıyla ifade edilir (1,2). Deiner (3), öznel iyi oluşu, bireyin yaşamını değerlendirmesi ve yaşamı ile ilgili hüküm bildirmesi olarak tanımlamaktadır. Öznel iyi oluş, bireyin yaşamına ilişkin doyum düzeyidir ve bu doyum bilişsel ve duygusal bileşenlerden oluşmaktadır. Hybron (4) ise öznel iyi oluşu, kişilerin olumsuz duyguları çok az yaşamaları, olumlu duyguları sıklıkla yaşamaları ve yaşamlarından da yüksek düzeyde doyum almalarını içeren bir kavram olarak tanımlamıştır.

Öznel iyi oluş konusu çocuklar, yetişkinler ve yaşlılar için olduğu gibi, ergenler için de yaşamı sağlıklı bir şekilde geçirmek adına önem arz etmektedir (5). Ergenlik, çocukluktan çıkılıp erişkinlik dönemine adım atılan bir geçişler dönemidir. Bu dönemde ergende, fiziksel görünüşte ve üreme yeteneğinin kazanılması gibi temel öğeleri içeren biyolojik geçişler, daha gelişmiş düşünme yeteneğini kapsayan zihinsel geçişler ve bireyin toplum tarafından yeniden tanımlanması ile Ericson tarafından ergenlikte kazanılması gereken temel özellik olarak görülen kimlik gelişimini içeren toplumsal değişimler yaşanır (6). Dönemin özelliği olarak yaşanan bu değişimler, ergende bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu sorunların başarılı bir şekilde atlatılması, ergenin çevresiyle olumlu ilişkiler kurabilmesi ve olumlu bir kişilik geliştirebilmesine bağlıdır. Ergenlik döneminde yaşanan bu olumlu ve olumsuz geçişlerin sorunsuz atlatılabilmesi, ergenlerin öznel iyi oluşları açısından önem arz etmektedir (6,7). Bununla birlikte, ergenlik döneminde ergenler, ailelerinden psikolojik açıdan bağımsızlaşarak özerk gelişimlerini sürdürürlerken, aynı zamanda anne ve babalarıyla bağlantılı olmayı da sürdürmektedirler (7). Dolayısıyla, ergenlerin özerkliklerinin ve sosyalleşmelerinin desteklenmesi için ebeveynlerin benimsedikleri ana-babalık tutumları çocukluk döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de önem arz etmektedir (8-10).

Çocuk yetiştirme tutumu, çok genel anlamda çocuğa yöneltilen tutumların, davranışların ve beklentilerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (11). Çocuk yetiştirme tutumlarına ilişkin, Baumrind’in otoriter (authoritarian), demokratik (authoritative) ve izin verici (permissive) olmak üzere ileri sürdüğü üç temel anne-baba tutumu, bu alanda yapılan çalışmalara temel oluşturmuştur. Maccoby ve Martin (12) ise, Baumrind’den farklı olarak anne-baba tutumunu duyarlılık (responsiveness) ve talepkarlık/denetleme (demandingness/control) olmak üzere iki boyut açısından ele almışlar ve bu iki boyutun kesiştiği noktada dört tür anne-baba tutumu tanımlamışlardır. Bunlar; otoriter, demokratik, izin verici- hoşgörülü ve izin verici-ihmalî anne-baba tutumlarıdır. Özellikle Batı literatürü incelendiği zaman ergen öznel iyi oluşu üzerinde anne baba tutumlarının önemli etkisinin olduğu görülmektedir. Örneğin Rask ve arkadaşları (13) çalışmalarında, aile içerisinde açık iletişimin ve karşılıklı duygusal yakınlığın olması, ergenin kendisini aileden yalıtılmış hissetmemesi ve etkileşimde güvenin olması durumunda, ergen öznel iyi oluşunun arttığını bulmuşlardır. Yine Joronen ve Kurki (14)’nin çalışmasına göre, ergen öznel iyi oluş üzerinde etkili olan aile ile ilgili altı faktör bulunmaktadır. Bunlar; güvenli ev ortamı, sevgi atmosferi, açık iletişim, aile üyesinin aileye ait olma, dışsal ilişkiler ve aile içerisinde kişisel önem duygusunu hissetmesi anılan faktörlerdendir. Bir başka ilgili çalışmada Park (15), ergen öznel iyi oluşunu etkileyen dört önemli faktör olduğunu bulmuştur. Bunlar; destekleyici anne-babaya sahip olmak, zor işlerin üstesinden gelme, olumlu yaşam olayları ve önemli bireylerle gerçekleştirilen ilişkiden yüksek düzeyde doyum almaktır. Ergen öznel iyi oluşun ele alındığı boyutlar dikkate alındığında, aile ile ilişkilerde doyumun önemli bir faktör olduğu görülmektedir (14).

İlgili literatür incelendiğinde, ailenin ergenin ruh sağlığını hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediğine ilişkin bulgular olduğu görülmektedir. Örneğin, ergen çocuklarına baskıcı bir tutum izleyen, onlarla sık çatışmaya giren ve onlarla ilgilenmeyen ebeveynlerin, çocuklarından bazılarında madde bağımlılığı görülmüş ve anti sosyal kişilik bozukluğu örüntüleri sergiledikleri

bulunmuştur (15). Buna karşın, aile ergenin ruh sağlığını olumlu olarak da etkilemektedir. Örnek vermek gerekirse ergen çocuklarına duygusal destek sunan ebeveynler, çocuklarının güven duygularının gelişmesine katkıda bulunmaktadır (16). Bir başka çalışmada, ergenlerin ailede yönetime katılmaları ve onlarla olumlu iletişim kurulması durumunda, ergenlerin öznel iyi oluşlarının daha olumlu bir konuma geldiği bulunmuştur (17).

Her bireyin kesin isteği, sağlıklı ve mutlu bir yaşam geçirmektir. Aile içerisindeki bireylerin mutlu olmaları hem aile sistemi hem de toplum için önemlidir (18). Ergenlerin olumlu ve olumsuz davranışlar sergilemeleri aile ortamı ve yapısı ile ilişkilidir. Ailesi tarafından anlayış ve destek görmeyen, ergenlerin problemleri davranışlar sergiledikleri, ailesiyle olumlu ilişkileri olan, ailesi tarafından desteklenen ve kabul gören ergenlerin daha az problemleri davranış sergiledikleri görülmektedir (5). Bu nedenle ergenlerin öznel iyi oluşunu etkileyen anne baba tutumlarını bilmek önem arz etmektedir. Batı literatürü incelendiği zaman bu konuda çalışmalar mevcut iken ülkemizdeki literatürde ergenlerin anne babaları ile olan ilişkileri ve öznel iyi oluşları üzerine sınırlı sayıda araştırma (17) olduğu görülmektedir. Ancak direkt olarak ergenlerin algıladıkları anne baba tutumlarının tamamı ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu araştırmanın amacı ergenlerin öznel iyi oluşlarının anne baba tutumları açısından farklılaşıp farklılaşmadığını inceleyerek bu alandaki eksikliği hissedilen boşluğu doldurmak ve ileride oluşturulabilecek çalışmalara zemin oluşturmaktır.

YÖNTEM

Bu araştırma ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinin algıladıkları anne baba tutumları açısından anlamlı derecede farklılaşıp farklılaşmadığını incelemeye yönelik betimsel bir çalışmadır. Araştırmada iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim derecesini belirleyen ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma Etik Kurul tarafından onaylanmıştır. Çalışmaya katılanlardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini Karabük ilinde eğitim gören ve rastlantısal olarak seçilen üç farklı ortaöğretim

kurumuna devam eden 659 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Başlangıçta 662 öğrenciden toplanan veriler incelendiğinde, üç öğrencinin bazı sorulara cevap vermediği için değerlendirme dışı bırakılmış, 351 kız ve 308 erkek öğrenciden elde edilen veriler değerlendirmeye alınmıştır. Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların %53.3'ü kız %46.7'si erkektir.

Araştırmada Kullanılan Ölçme Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından oluşturulan bu formda örnekleme oluşturan öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, demografik özelliklere ilişkin bilgilerin sorgulandığı sorular yer almıştır.

Anne Baba Tutum Ölçeği: Anne Baba Tutum Ölçeği Lamborn ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlaması Yılmaz (18) tarafından yapılmıştır. Ölçek puanlarına uygulanan faktör analizi sonucu kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik olmak üzere üç faktör ortaya çıkmıştır. Kabul/ilgi boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi, Kontrol/denetleme boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi, Psikolojik özerklik boyutu anne-babanın demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler 4 dereceli likert-tipi ölçek üzerinde, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli diğer maddeler ise 3 dereceli likert-tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Anne-baba tutum ölçeğinin güvenilirlik çalışması ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde ayrı ayrı yapılmıştır. Araştırma örneklemini oluşturan lise öğrencileri için güvenilirlik katsayıları ve iç tutarlık katsayıları sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için 0.82 ve 0.70, kontrol/denetleme alt ölçeği için 0.88 ve 0.69, psikolojik özerklik alt ölçeği için 0.76 ve 0.66 olarak bulunmuştur (18). Bu çalışmada, örneklemin farklı boyutları için güvenilirlik katsayıları tekrar hesaplanmıştır. Ortaöğretim öğrencileri için Anne Baba Tutum

Ölçeği güvenilirlik katsayıları sırasıyla, kabul/ilgi alt boyutu için 0.75, psikolojik özerklik alt boyutu için 0.66, kontrol/denetleme alt boyutu için 0.71 olarak bulunmuştur.

Öznel İyi Oluş Ölçeği: Çalışmada Öznel iyi oluş değişkenini ölçmek için Eryılmaz (19) tarafından geliştirilen Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek 15 maddeden ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin dört maddesi aile ilişkilerinde doyum, dört maddesi önemli diğerleri ile ilişkilerde doyum, üç maddesi yaşam doyumunu, dört maddesi de olumlu duygularla ilgili maddelerden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar yükseldikçe bireyin ilgili boyuta ait özelliklere yüksek derecede sahip olduğu söylenebilir. Ölçek toplam puanda vermektedir. Yükselen puanlar yüksek düzeyde ergenlerde öznel iyi oluşu göstermektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 60 en düşük puan 15'tir (20). Ergen öznel iyi oluş Ölçeğinin güvenilirliği iç tutarlık ve madde-toplam korelasyon yöntemleri ile belirlenmiştir. Ölçeğin tümü ve alt boyutları için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri ölçeğin bütünü için 0.86, aile ile ilişkilerde doyum alt ölçeği için 0.81, önemli diğerleri ile ilişkilerde doyum 0.73, yaşam doyumunu 0.81 olumlu duygular alt ölçeği için 0.66, Spearman Brown değerleri ölçeğin bütünü için 0.83, aile ile ilişkilerde doyum alt ölçeği için 0.83, önemli diğerleri ile ilişkilerde doyum 0.61, yaşam doyumunu 0.79, olumlu duygular alt ölçeği için 0.54 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, örneklemin farklı olması nedeniyle Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ve alt boyutları için ayrı ayrı güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda, güvenilirlik katsayıları ölçeğin bütünü için 0.91, aile ile ilişkilerde doyum alt ölçeği için 0.88, önemli diğerleri ile ilişkilerde doyum 0.78, yaşam doyumunu 0.91 olumlu duygular alt ölçeği için 0.66 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırma verileri 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında Karabük ilinde öğrenim gören ortaöğretim 9.,10.,11. ve 12. sınıf öğrencilerine uygulanan ölçme

araçları aracılığı ile elde edilmiştir. Ölçme araçları okul idaresi ile görüşülüp randevu alındıktan sonra rehberlik saatlerinde gönüllülük esasına dayalı olarak sınıf ortamında uygulanmıştır. Uygulama sürecinde, öğrencilere araştırmanın amacı ve ölçeklerin uygulanması ile ilgili bilgiler verilmiştir. Uygulamalar yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmüştür.

İstatistiksel Analiz

Bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programı ile değerlendirilmiştir. Verilerin frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Normalite testi sonucunda, normal dağılmayan değişkenlerde Bonferroni düzeltilmeli Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır. Gruplar arası farklılık incelenirken; anlamlılık seviyesi olarak 0.05 kullanılmış olup $p < 0.05$ olması durumunda gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu, $p > 0.05$ olması durumunda ise gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir. Değişkenler arası ilişki Korelasyon Analizi ile incelenmiş olup, anlamlılık seviyesi 0.05 olarak kullanılmıştır. $p < 0.05$ olması durumunda değişkenler arası anlamlı bir ilişkinin olduğu, $p > 0.05$ olması durumunda ise değişkenler arası anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir.

BULGULAR

Ergenlerin öznel iyi oluşlarının algıladıkları anne-baba tutumları açısından anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek üzere yapılan Kruskal-Wallis testi analiz sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Algılanan anne baba tutumları ile öznel iyi oluş ölçeği aile ile ilişkilerinde doyum alt boyut puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p < 0.001$). Aile ile ilişkilerde doyum alt boyut puanı demokratik anne ve babaya sahip ergenlerde, ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip ergenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=14.7$). Aynı zamanda hoşgörülü anne babaya sahip ergenlerin aile ile ilişkilerde doyum alt boyut puanı ($X=15.1$), ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip ergenlere göre anlamlı derecede daha yüksektir.

Algılanan anne baba tutumları ile öznel iyi oluş ölçeği önemli kişilerle ilişkilerde doyum alt boyut

Tablo 1: Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarının Algıladıkları Anne Baba Tutumlarına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı Belirlemek Üzere yapılan ANOVA (Kruskall-Wallis H Testi) Sonuçları

	Gruplar	n	χ^2	SD	H	p	İkili Karşılaştırma
Aile ile ilişkilerde doyum	1=Demokratik anne-baba	167	14.7	2.6	108.6	<0.001	1-2
	2=İhmalkâr anne-baba	176	13.4	2.8			1-3
	3=Otoriter anne-baba	153	13.5	2.3			4-2
	4=Hoşgörülü anne-baba	163	15.1	2.0			4-3
Önemli kişilerle ilişkide doyum	1=Demokratik anne-baba	167	14.1	2.8	51.4	<0.001	1-2
	2=İhmalkâr anne-baba	176	12.9	3.0			1-3
	3=Otoriter anne-baba	153	12.9	2.8			4-2
	4=Hoşgörülü anne-baba	163	14.4	2.3			4-3
Yaşam doyum	1=Demokratik anne-baba	167	8.7	2.4	83.6	<0.001	1-2
	2=İhmalkâr anne-baba	176	7.7	2.7			1-3
	3=Otoriter anne-baba	153	6.9	2.3			4-2
	4=Hoşgörülü anne-baba	163	9.3	2.3			4-3
Olumlu duygular	1=Demokratik anne-baba	167	13.3	2.6	34.5	<0.001	1-2
	2=İhmalkâr anne-baba	176	12.2	2.4			1-3
	3=Otoriter anne-baba	153	12.2	2.5			4-2
	4=Hoşgörülü anne-baba	163	13.1	2.4			4-3
Öznel İyi Oluş Toplam Puanı	1=Demokratik anne-baba	167	50.9	8.3	12.8	<0.001	1-2
	2=İhmalkâr anne-baba	176	46.2	8.2			1-3
	3=Otoriter anne-baba	153	45.5	6.8			4-2
	4=Hoşgörülü anne-baba	163	51.9	7.0			4-3

puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Önemli kişilerle ilişkilerde doyum alt boyut puanı demokratik anne ve babaya sahip bireylerde ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=14.1$). Aynı zamanda hoşgörülü anne babaya sahip bireylerin önemli kişilerle ilişkilerde doyum puanı ihmalkâr ve otoriter anne-babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=14.4$).

Algılanan anne baba tutumları ile yaşam doyum alt boyut puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Yaşam doyum alt boyut puanı demokratik anne ve babaya sahip bireylerde ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=8.7$). Aynı zamanda hoşgörülü anne babaya sahip bireylerin yaşam doyum puanı ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=9.3$).

Algılanan anne baba tutumları ile olumlu duygular puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0.01$). Olumlu duygular

puanı demokratik anne ve babaya sahip bireylerde ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=13.3$). Aynı zamanda hoşgörülü anne babaya sahip bireylerin olumlu duygular puanı ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=13.1$).

Algılanan anne baba tutumları ile öznel iyi oluş toplam puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık görülmektedir ($p<0.05$). Öznel iyi oluş toplam puanı demokratik anne ve babaya sahip bireylerde ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=50.9$). Aynı zamanda hoşgörülü anne babaya sahip bireylerin öznel iyi oluş toplam puanı ihmalkâr ve otoriter anne babaya sahip bireylere göre anlamlı derecede daha yüksektir ($X=51.9$).

TARTIŞMA

Bu araştırmaya göre, algılanan anne baba tutumları ergenlerin aile ile ilişkilerinde doyum, önemli kişilerle

ilişkilerde doyum, yaşam doyumu, olumlu duygular ve öznel iyi oluş düzeylerinde etkisinin olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde benzer konuda yapılmış olan araştırmalarda (21-25) sonuçların bu araştırma sonuçları ile paralellik gösterdiği izlenmiştir. Örneğin, Kulaksızoğlu (21), yapmış olduğu çalışmada anneleri demokratik davranma ve eşitlik tanıma tutumu gösteren ergenlerin genel sorunları, anneleri aşırı koruyucu ve baskıcı-otoriter tutum gösteren ergenlerin genel sorunlarına göre daha az olduğunu bulmuştur. Aktaş (22), lise öğrencilerinin algılanan demokratik anne baba tutum puanları arttıkça benlik saygılarının arttığını, algılanan koruyucu ve otoriter puanları arttıkça ise benlik saygılarının azaldığını ortaya koymuştur. Bir başka araştırmada Özdemir (23), çalışmasında, ana-baba kabul/ilgisinin ergenlerin iyi oluşu üzerinde önemli etkisi olduğunu bulmuştur. Benzer bir şekilde Kocayörük (24), anne ve babadan algılanan desteğin, ergenlerin özerk benlik yönetimleriyle birlikte, duyuşsal iyi oluşlarına katkı sağladığını bulmuştur. Eryılmaz (25), çalışmasında ailelerin ergenlerle ilgilenmeleri, onların algılanan kontrollerini desteklemeleri, ergenlerle olumlu iletişimde bulunmaları, ergenlere karşı demokratik ve izin verici ana-baba tutumu içerisinde olmaları, ailede birliği oluşturmaları, ergenlerin özerkliğini desteklemeleri, ergenleri ailede yönetime katmaları, ergenlerle birlikte etkinlik yapmaları ile ergenlerin öznel iyi oluşlarının daha olumlu hale geldiği sonucuna ulaşmıştır.

Anne-babasını demokratik ve hoşgörülü olarak algılayan ergenlerin benlik saygılarının, duyuşsal iyi oluşlarının, psikolojik iyi oluşlarının, kendini kabul düzeylerinin anne babasını otoriter ve ihmalkâr olarak algılayan ergenlerden anlamlı derecede yüksek olduğu ilgili çalışma sonuçlarından anlaşılmaktadır. Bu sonuçlarla yapılan araştırma sonuçları paralellik göstermektedir.

Anne baba tutumları ile ilgili literatür incelendiğinde farklı sınıflandırılmalar yapılsa da genel olarak anne baba tutumlarının; demokratik, ihmalkâr, otoriter ve hoşgörülü olarak ele alındığı görülmektedir (18). Demokratik ortamda yetişen çocuklara karşı koşulsuz sevgi, saygı gösterilir, çocukların hem ihtiyaçları karşılanıp hem de denetlenirken yeteneklerini en üst düzeyde özgürce ortaya koymalarına ve kendilerini gerçekleştirmelerine izin verilir (26). İhmalkâr tutumla yetişen

çocuklara karşı ise en az sevgi gösterisi ve davranışlarına en az kontrol uygulanırken, çocuk rahatsızlık vermediği sürece onunla hiç ilgilenilmemektedir (27,28). Otoriter bir aile ortamında yetişen çocuklar kendine güveni olmayan, tedirgin, stresli, başkalarını etkisine çabuk kapılan, sessiz, kendinden istenileni fazlasıyla yerine getiren, otoriteye boyun eğen, otoritenin baskısı kalktığında isyankâr, kendinden güçsüzlere karşı saldırgan kişilik geliştirmektedirler (26). Hoşgörülü anne-babalar çocuklarının bazı kısıtlamalar dışında, her türlü isteklerini diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin verirler, bu hoşgörü normal bir düzeydeyse çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal ve mutlu bir birey olmasına yardım eder. Anne ve baba tutumlarını demokratik ve hoşgörülü olarak algılayan ergenlerin öznel iyi oluşlarının yüksek olmasında; ailelerin, ergenlerin özgüvenlerini geliştirmesine katkıda bulunmalarının, kısıtlama ve özgürlük arasında sağlıklı bir denge oluşturmalarının, iletişimlerinin sağlıklı olmasının, ebeveynlerin ergen çocuklarını bir birey olarak kabul edip değer vermelerinin etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Anne-baba tutumu açısından, ergenlerin öznel iyi oluşları incelendiğinde demokratik ve hoşgörülü anne baba tutumuna sahip öğrencilerin öznel iyi oluş düzeylerinin otoriter ve ihmalkâr anne baba tutumuna sahip öğrencilerin düzeylerinden daha yüksek olduğunun bulunması alan uygulayıcıları açısından önemlidir. İlgili kuramsal literatürde önleyici ruh sağlığı çalışmaları kapsamında demokratik ve hoşgörülü tutum anne-babalara önerilmektedir. Ülkemizde konuyla ilgili olarak ilk çalışmalardan olan bu araştırmanın bulguları da bu önerileri destekler durumdadır. Dolayısıyla bu araştırmadan elde edilen bulgular ışığında bazı öneriler getirilebilir. İlk olarak alanda psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti sunan uygulayıcılar bu araştırma bulgularından yararlanabilirler. Anne-baba tutumlarının ergenlerin öznel iyi oluşlarına etkileri bilimsel bulgular ışığında, anne-baba eğitim programlarında vurgulanabilir. İçinde bulunduğumuz teknolojik dönemden de yararlanarak anne baba tutumları ve öznel iyi oluş üzerine kamu spotları oluşturulabilir. Böylelikle konuyla ilgili olarak kamuoyunun ve ailelerinin dikkatleri çekilebilir. Konuyla ilgili yapılacak bundan sonraki araştırmalarda cinsiyet, anne baba gelir durumu,

Katkı Kategorileri	Yazarın Adı
Çalışma fikrinin geliştirilmesi	I.O., T.S.
Çalışmanın metodolojik olarak tasarımı	T.S.
Veri toplama ve işleme	I.O.
Verinin analizi ve yorumlanması	I.O., T.S.
Literatür araştırması	I.O., T.S.
Makalenin yazımı	I.O., T.S.
Makalenin gözden geçirilerek revize edilmesi	T.S., I.O.

KAYNAKLAR

- Diener E. Subjective well-being. Psychological Bulletin 1984; 95:542-575. **[CrossRef]**
- Diener E. Subjective well-being. The science of happiness and a proposal for a national index. Am Psychologist 2000; 55:34-43. **[CrossRef]**
- Diener-Biswas R, Diener E, Tamir M. The psychology of subjective well-being. Daedalus 2004; 133:18-25. **[CrossRef]**
- Hybron D. Two philosophical problems in the study of happiness. J Happiness Studies 2000; 1:207-225. **[CrossRef]**
- Tkach C, Lyubomirsky S. How do people pursue happiness?: Relating personality, happiness-increasing strategies, and well-being. J Happiness Studies 2006; 7:183-225. **[CrossRef]**
- Steinberg L. Ergenlik. Figen Çok (Çev. Ed.). İkinci Baskı., Ankara: İmge Kitabevi, 2007; 21.
- Eken A. Ergenlerin anne-babaya bağlanma biçimleri ile öznel iyi oluş durumlarının sosyal yetkinlik beklentileriyle ilişkileri. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 2010.
- Grotevant HD, Cooper CR. Patterns of interaction in relationships and the development of identity exploration in adolescence. Child Dev 1985; 56:415-428. **[CrossRef]**
- Damarlı Ö. Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri, bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler. Uzmanlık Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara, 2006.
- Santrock JW. Life-Span Development. Boston, MA: McGraw-Hill, 2008.
- Darling N, Steinberg L. Parenting style as context: Integrative model. Psychological Bulletin 1993; 113:487-496. **[CrossRef]**
- Maccoby EE, Martin JA Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. PH. Mussen, EM Hetherington (Eds.). Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development. New York: Wiley, 1983, 1-101.
- Rask K, Åstedt-Kurki P, Paavilainen E, Laippala P. Adolescent subjective well-being and family dynamics. Scandinavian Journal of Caring Sciences 2003; 17:129-138.
- Joronen K, Kurki A. Familial contribution to adolescent subjective well-being. Int J of Nurs Pract 2005; 11:125-133. **[CrossRef]**
- Park N. The role of subjective well-being in positive youth development. The ANNALS of American Academy of Political and Social Science 2004; 591:25-39. **[CrossRef]**
- Eryılmaz A. Aile yapısı ergeni mutlu eder mi? Aile ve Toplum Dergisi 2010; 22:21-30.
- Eryılmaz A. Ergenlerin öznel iyi oluşlarıyla aile ortamları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Aile ve Toplum Dergisi 2011; 24:93-102.
- Yılmaz A. Anne Baba Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi 2000; 7:160-172.
- Eryılmaz A. Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 2009; 7:975-989.
- Akin A. Psikoloji ve Eğitimde Kullanılan Güncel Ölçme Araçları. Ankara: Nobel Yayın, 2012, 601-602.
- Kulaksızoğlu A. Ergen aile çatışmaları ile annenin tutumları arasındaki ilişki ve ergenin problemleri. Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1985.
- Aktaş S. Dokuzuncu sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Uzmanlık Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2011. (Turkish)

sosyo-ekonomik düzey, akademik ortalama gibi demografik değişkenlerin eklenmesi literatüre katkı sağlayabilir. Bununla birlikte psikiyatrik tanısı olan olmayan ergenlerin karşılaştırıldığı araştırmalar dizayn edilebilir. Böylelikle müdahale hizmetlerine katkı sağlayacak bulgulara ulaşılabilir.

Çıkar çatışması: Yazarlar çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal destek: Yazarlar finansal destek beyan etmemişlerdir.

23. Özdemir Y. Ergenlerin öznel iyi oluşunun demografik değişkenler, ana-baba kontrolü ve ana-baba kabul/ilgisi açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim* 2012; 37:20-33.
24. Kocayörük E. Öz-belirleme kuramı açısından ergenlerin anne baba algısı ile duyuşsal iyi oluşları arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2012; 4:24-37.
25. Eryılmaz A. Ergenler öznel iyi oluşlarını anne ve babaları ile ilişki kurmak aracılığıyla nasıl yükseltmektedirler? *Düşünen Adam: The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences* 2012; 25:252-257. **[CrossRef]**
26. Kulaksızoğlu A. *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.
27. Yaprak B. İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analizleriyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama. *Uzmanlık Tezi*. Osmangazi University. Eskişehir, 2007.
28. Babaroğlu A. *Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı*. Ankara: Vize Yayıncılık. 2013.